

izkopala kruha. A sirote vidijo, da prinaša lopata samo grušč in jamejo tuliti: »Lačen! Kruha!«

Tulijo tako žalostno, da se splašijo vse ptice v bližini, da pogleda podlasica izpod korenine bukve in skoči divji maček raz zid. Stana sliši krik in jok, prevzame jo obup, tudi ona zakriči, vrže lopato od sebe in se spusti v divji jok. Debele solze ji lijejo po licih, trkljajo se glasno po krilu in udarijo na gole noge. In te solze se ne razlezejo, trkljajo se okrog nog in se svetijo kakor tisti kamni, ki jih imajo mestne gospe v uhljih in na prstih, kadar pridejo v njihovo vas. Stani udari srce v radostnem presenečenju: Zaklad! Bog se je usmilil sirot!

Oblijejo jo nove solze, solze radosti — in tudi te se izpremenijo v svetle prozorne jagode. Lep kupček jih je, ko jih nabere Stana in pravi bratcem: »Hitro domov! Zdaj bo kruha in mleka. Mama naj zakuri.« Drobiž haca in raca domov, Stana pa k župniku, župnik z njo k trgovcu. Moke, kruha in drugih potrebnih reči naloži trgovca hlapcu. »Čast svetemu Duhu!« sklepa vdova roke, »Bog ne zapusti sirot!« Drugi dan je peljal župnik Stano in njeno mater k zlatarju v bližnje mesto, kjer je

zamenjal bisere za vsoto denarja, tako veliko, da je bila vdova rešena gmotnih skrbi. Lahko si je pomagala do zdravja in lahko si je povečala posest, da so vsi živeli pošteno na svojem in ob svojem. Nekaj biserov pa je darovala kipu svete Device, da bodo vaščanom v večni spomin usmiljenja božjega.

Glas o biserih v grajski podrtini se je raznesel daleč naokrog. Iz mest in vasi so hiteli z rovačami in lopatami, vse so prebrskali in prekopali. Pa ni bilo ne trohice zlata, ne leska bisera. Gnala jih je lakomnost — ni se jim utrnila bridka solza zapuščenih lačnih sirot.

KAJ BI RAD POSTAL

Ko sem bil še čisto majhen, sem vedno pravil, da bom škof. Tako mi danes pripoveduje očka in se moram sam sebi smejati, če se spomnim, kakšne visoke misli sem imel kot kratkosrajčnik. Ne morem se več dobro

spomniti, kaj me je napotilo na to misel. Malo se mi pa le dozdeva, da sem imel takele misli: Škof ima velikanske zaloge najrazličnejših daril. Te deli otrokom, ko gredo k birni. Tudi sveti Miklavž je bil škof in ima prav tako cele tovarne za igrače in za druge dobrrote, ki si jih otroci tako poželee. Nekako v sanjah mi še žive te moje predstave iz prvih otroških let. Pa sem kmalu prišel na to, da iz te moke ne bo kruha, in sem se oklenil druge misli.

Všeč so mi postali vojaki. Rad sem jih ogledoval na slikah, še bolj so mi pa bili všeč, ko sem jih videl korakati po cesti. Nekoč sem šel z očetom v mesto in videl oddetek vojakov na konjih. Kar privzdigovalo me je, tako sem bil navdušen. Med menoj in očetom se je razvil takle razgovor:

»Kajne, očka, to je gotovo general, ker pred vojaki jaha.«

»Zdaj še ni, lahko pa postane,« je rekel oče.

»Kaj pa mora narediti, da postane general?« me je zanimalo dalje.

»Hraber mora biti in vojake prav voditi.«

To se meni ni zdelo tako težko: vojake voditi — saj gredo sami za njim. In hraber je tudi lahko, saj ima sabljo.

V spomin so mi prišle v hipu razne slike o vojskah. Skoraj na vseh podobah sem videl, kako prvi prvi vojak z visoko dvignjeno sabljo nad sovražnika, ki že beži. Ta, ki gre naprej, je gotovo general. Vse to mi je bilo zelo všeč in dolgo časa sem trdil, da bom general. Šele šola me je zmodrila. Tu sem izvedel, da mora general še marsikaj drugega znati in ne samo sabljo vihteti.

Zdaj se pa s tovariši in sošolci že bolj resno menimo, kaj mislimo postati. Tudi deklice se pogosto pogovarjajo o tem. Te bi bile vse po vrsti najraje učiteljice ali pa šivilje. Že vem, zakaj tako sklepajo. Mislijo si: Učiteljicam se ni treba učiti, ne delati nalog, pa počitnice imajo in lepo so oblečene. Šivilje pa si kar same delajo obleke in jih to tako rekoč nič ne stane. Že vidim, da mislijo deklice samo na cunje, mi dečki pa še na kaj višjega.

S sosedomim Mihcem sva se zdaj odločila, da postaneva letalca. To pa kar zares. Šla bova najprej v tako šolo, kjer se naučiva ravnanja s stroji. Potem se prijaviva v pravo letalsko šolo. Kako mora biti to lepo, ko se človek dvigne s takim letalom nad zemljo, preleti visoke gore in široka morja ter vidi toliko lepega po svetu. Vedno prebiram po knjigah in časopisih, kar dobim o letalstvu in letalcih. Vsak aeroplan spremljam z očmi, dokler ga vidim in si vedno mislim: Da bi tudi jaz kdaj sedel v takem letalu in se vozil z njim po mili volji nad našim mestom. Še ponoči v sanjah nimam več miru. Kolikokrat sem se že tako vozil. Včasih mi kak nepridiprav pri tem nagaja, da se ne morem dvigniti, ker drži z rokami moje letalo za rep. Zadnjič sem takemu nagajivcu ravno hotel priložiti zaušnico, pa se letalo nagne in jaz telebim na tla. Padel sem v prežvilih sanjah s postelje. Iz sosednje sobe se oglasi oče, kaj je. »Pravkar sem padel iz letala,« sem rekel, pobiraje se s tal. »Prismoda,« je rekel oče, »še ponoči ni miru s tvojim letalom.«

Hujše nesreče ni bilo in sem kmalu zopet zaspal.

O letalstvu že marsikaj vem in upam, da bom prišel v tisto šolo prav dobro pripravljen in bom tam hitro napredoval.

Prav pretresla pa me je sledeča dogodka o letalcu, ki mi jo je zadnjič povedal oče.

V njegovi rojstni vasi je živela mati, ki je imela edinega sina. Revna kočarica je bila in je hodila za zaslužkom k bogatejšim kmetom. Za sina je zelo skrbela. Poslala ga je v mestne šole, da bi užival kdaj boljši kruh kot je dninarski. Lojzek je ubogal mater, se pridno učil in končal latinske

šole. Preden se je odločil za bodoči poklic, je izbruhnila prva svetovna vojna in Lojze je moral k vojakom. Postal je letalec. V mnogih letalskih spopadih se je izkazal kot pravi junak in srečno prestal vse nevarnosti vojne. Ko je nastopila mirna doba, je želel ostati še nadalje letalec. Mati mu ni branila, ko je videla, da je sin v svojem poklicu zadovoljen. Dobro je napredoval v svoji službi in lepo podpiral svojo revno mater, da ji ni bilo treba več garati po tujih njivah za skromen kos kruha.

Neko poletje se je odpravljal letalec Lojze na daljši dopust, ki ga je hotel preživeti pri svoji materi, čeprav je imel denarja dovolj, da bi se lahko razveseljeval kje drugje po svetu. Uredil je v kraju službovanja vse svoje službene zadeve in odletel z letalom na letališče večjega mesta, ki ni bilo daleč od njegove rojstne vasi.

Svojim tovarišem je še veselo pripovedoval, da bo letel nad svojo vasjo in vrgel iz letala šopek rož za svojo mater v bližino rojstne hiše, na trate, kjer se je igral kot otrok. To je pisal tudi materi.

Vse je izvršil, kakor je bil sklenil. Videl je še iz letala, kako je hitela mati za šopkom, ki naj bi bil pozdrav zanjo. Z letalom je nato krenil na letališče, da bi se od tam pripeljal domov z vlakom.

Toda pri pristanku se je zgodila nenadna in nepričakovana nesreča. Stroj je odpovedal in letalo je strmoglavilo na tla. Pod seboj je pokopalo mladega letalca.

Lojzeta so pokopali na domačem pokopališču z vsemi vojaškimi častmi. Žalostna mati ni mogla preboleti smrti edinega sina in odšla je še isto leto za njim v grob.

Ta resnična dogodka me je prav ganila.

Zdaj pa res razmišljam, če ne bo bolj varno, da si izberem tak poklic, ki ima opravilo bolj pri tleh.

O tem bom še natančneje premislil in se posvetoval s prijateljem Miheem, da mi ne bo rekel figa-mož.

Anton Debeljak

Popevčica za vórcanje (ringaraja)

Sijaj, sijaj, sonce,
na vse naše konce.
Sijaj nam na miško,
sijaj polžku v hiško:
bolj ko svif bo blíščal,
bolj bo sline fiščal.

Sevaj, sonce, sevaj,
ude nam ogrevaj.
Tvoja blaga roka
boža nam otroka.

Svefi, soñce, svefi
po vsem božjem svefi.

Žarkov pošlji jarim,
a posebno starim.
Starček koj prezeba,
grefi ga je treba.

Sijaj, sijaj, sonce,
na vse naše homce.
Sevaj na planine,
sevaj na ravnine,
sevaj na doline,
sevaj na goline,
sevaj na globeli,
sevaj na zibelí.